

"Симес ёс си" пахаләхә – хәл хырамәшән те

Наци проекчә апат пахаләхәпе те сыхәннә

(Вёсә. Пусл. 3-мәш стр.). Хәл қасма янтәланә 35248 тонна силосран 30506 тонна тёрәслев витәр тухнә пулсан, 5070 тонна класносе те ларайман. Пахаләхәсәр силос пәлтәр Суворов яч. хис. (1370 тонна, 49 проценчә, класнәссәр), Е. Андреев яч. хис. (400 тонна, 49 проценчә, класнәссәр), "Колос" (770 тонна тата пурте класнәссәр), Чкалов яч. хис. (700 тонна тата пурте класнәссәр), хусләхәсенче чылай пулчә. Сакан хыс-сән сыва пәрүсем пири епле қалақан-ха? Сак ситменләхәсене курсә-пәлсе тарса қасал вёсене тавас марччә. Санталәк условийәсене кура қаю сёқленесси иккәленуллә. Апла пулсан апат хисепә сахалрах пуласси пири те манмалла

мар. Кун пек чух сук висене апат пахаләхәпе илесси пири паян кашни ертүсән, агрономан, зоотехника ветеринаран шутламалла. Раффей Президентчә В. Путин паләртнә "АПКна аталантарасси" наци проекте пурнәсләссинче апат пахаләхә те кайри ретре маррине манас марччә.

– Выхәхә апачә хәтәрлес технология сирәп пәхәнса пырас тесен мәнлә ыйтусем сине пысак тимләх уйәрмалла-ха?

– Утә выхәхәсене кирлә фосфорпа кальци тата витаминсемле микроэлементсен сәл кусә шутланса тәрәт. Саванпа та утәна кәске вәхәтра пустарса хуни унра каротин сұхатассине 2 хут қакарма май парат те утән тутләләхне 20-50 про-

цент үстерет. Паха сенаж тума та кураксене вәхәтра сұлса кәске хушәра трансейәсене хуни пысак пәлтәрәшлә. Курака трансейәна хураксине чылай вәхәт тәсни тата сак вәхәтра ана сителәксәр пусарантарни, трансейәсене сителәксәр питәрни апат пахаләхне чылай начарлатат, унта сү кислотине пухәнма сүл усау. Сакә түрремәнех выхәхәсен сывләхәпе, вёсән продуктивләхәпе сыхәннә. Мәнлә апат хәтәрленене пәлме ана вәхәтра тёрәсләни пуләшәт. Тёрәслев симес массәна пахаләхне чылай пуларат. Енчә те симес массәра нурәкләх пысак пулсан, ана управа пәчәкрәх нурәклә тепәр културапа е типә уләмпа хутәштарса хурсан

аванрах. Сенажпа силос пахаләхне вёсене выхәхәсене паричен 15 кунран кая юлмасәр тёрәсләттермәл. Хәтәрленә апат пахаләхне икә эттаппа тёрәсләссә. Малтана апат янтәланә чух аспрессметодпа апатра типә вёсәтвөсөм мән чухлине, апат тәсәпе шәршине пәхәссә. Кайран выхәхәсене парас умән унта апат единици мән чухлә пулнине пәлме.

Сү кунәсем тәрәссә пулсан та манас марччә, санитаритәләшәнчә паха апат выхәхәсән хәл қасәсләхәпе түрремән сыхәннә.

Сү кунәсем валли апат хәтәрлессипе тимләсе ёсләнә вәхәтра вите-сарайсене те ситес хәле хәтәрлессине иккәмәш вырәна хәварас марччә.

01 пәлтәрет, асәрхаттарат

Шәрәх кунсем пуринчен те тимләх ыйтассә

"Ўкессе пәлнә пулсан түшек сарәтәт", – тет чәваш әсләләхә. Сак сәмахсем пысак пәлтәрәшлә пулнине пурнәс кулләнех анлән кәртартса парат. Пушар хәрүшәсләхә тәләшәпе илсен те вёсәм иккәмәш вырәна юлмасәссә: асәрхануләх та асәрхануләх ыйтәт ваттисен сәмахә. Сакна самантләхә манни қаялла тавәрмалла мар инкек патне ситерет...

Июль 9-мәшә. Сү шәрәхәпе киләнен тавраләх нимәнле хәрүшләхә та систермест-ха. Иләмлә кунсем маләшләхә пәхтарәссә. Умра Питрав уявә. Ана хәтәрленсе ёмәрхи йәлапа Турай ял тәрәхәнчи Уикасра пурәнкан 83 сұлхи О. Ивановә сәра вёретме сакса ярат. Саканта килсе сәпатә те ял сыннисене "түшек сарманни": ахал те шәрәх сәнтәләкәра сұллахи кухнәри қәмака вёрәлхә сұртән иккәмәш хучәле иртәкен асбест мәрвене сирпәтсе ярат. Вәри ванчәксем иккәмәш хута "хәрлә автан" кәртессә. 1923 сұлта суралнә кил хуси пәччен нимән те тәвайманнипе кәрше қасәт. Анча кун пек чух минутпа мар, сәкунтпа пәхмалла сав: пирвайхи пуләшу ситнә сәре сұләм сарәлпа та ёлкерет. Акә, куш умәнчәх ләсән йивәсә конструкци-ёсенчә 2-3 метрта қана вырәснә кәршән пурәнмалли суртне сұләм ярса илет. Ял сыннисем кам витрепе, кам кәрәсепе ситнә сәре "хәрлә автан" типә сұрт-йәре шалтан шала кәрет. Кунта райони патшаләх пушар надзорән уйрәмә тәтәшәх, уйә қаялла вара РФ Чрезвычайлә лару-тәру министрствин Чәваш Республикинчи патшаләх пушар надзорән Тәп управленийә тёрәсләсе асәрхаттаринне пәхмасәрах пушар машинине юсаса вырәнта пушар хуралә йәркелесси сине "Нива" хусләхә та, Турай ял тәрәхән администрациә те хәнк та туманни пысак инкеке сүл урә. Кунта вырәнти пушар хуралә пәлтәрәшне 2005 сұлхи февралән 19-мәшәчә Сатрақасси ял тәрәхәнчи Торинкасси яләнчә тухнә пушарта инкек патне К. Иванов яч.хис. хусләхән ведомствәлла пушар машини сийәнчәх ситни "хәрлә автан" ашқанәвне утә-улампә қаштах йәпетнипе тата пәр шифра кәтәлнине ирттерме май панине усәмлә кәтәртрә. Апла пулсан вырәнсенчә пушар машинисене юсавлә тытнә тата вёсәм патәнчә тәтәш хурал тәни сұтуй япала мар. Уикасра вара вут-сұләм алхасинне аякран пырас ситнә пушар машинисем сәс сәварләхлама пуларчәс. Апла пулин те, шәрәх сәнтәләкәра вәй илнә "хәрлә автан" икә хусләхә кәлтәрчә. Ку тәсләх тимләхәпе асәрхануләх, тивәслә органсем ыйтнине пурнәсләнинне тата пушар хурал надзорән хушәвәсәнәвәсене кашин пәхәнмаллине усәмлә кәтарса парат.

Райони пәтәмәшле пушар тухасләх

Ёнерхи кун тәлне қасал район територийәнчә 30 пушар регистраци-лерәмә. Пәлтәрәхипе танлаштарсан, ку 11 тәсләх ытларәх та, анча ирәке кайнә вут-кәварта қасал 11 сын вилни (пәлтәр сұлтәләкәпе те пулман) пушар алхасин лару-тәрәвне уйрәмах сивәчәлетет. Пушар тухасләх уйрәмах Кәтәкәс, Москақасси, Сатрақасси ял тәрәхәсенчә ўсни вырәнти пусләхсене шухәшләтәрмалла. 30тан 26 пушарә килти хушма хусләхәсенчә пулни те ял сыннисемшән асәрхаттару урәкә. Мәнрен тухәт-ха пушар?

Спорт хыпарәсем

Спартакиадәна хутшәнса. 2006 сұлхи июль 15-мәшәчә район администрациән команди Чәваш Республикинчи патшаләх влас органәсемпе вырәнти влас органәсен пилләкмәш спартакиадине хутшәннә. 40 команда ытла пухәннә әмәртүсене.

Комбинациллә эстафетәра Муркашсем 3-мәш вырән сәнсе илме пуларнә, мини-триатлонра вара Александр Петров (гражданла оборона тата чрезвычайлә лару-тәру пайән 1-мәш категори специалисчә) 4-мәш пулнә.

Футбол чемпионәчә. 2006 сұлхи июль 13-мәшәчә район администрациән вёренту, сәмрәксен политики тата физкультурәпа спорт пайәнчә футбол енәпе районта ирттернә чемпионат итогәсене пәтәмәлнә.

1-мәш вырәнә ИП «Никита» команди тивәссә диплом, қуса сүрекән кубок тата така сәнсе илнә. Хысәнхи вырәнсенчә Шуицәв яч. хис. клуб, Ильич яч. хис. хусләхә, МСО «Моргаушская», «Орино» хусләхә тата ООО «Моргаушрайбыт» командисем.

Шашитсем паләрчәс. Район сывә пурнәс йәркне сирәп тытса пынәран Муркаш Енре сұлтан-сұл спортән тәрлә тәсәсем вәй илсе аталанса пырасәссә. Саканта шашка-шахмат вәйи аталанса пынине те айкинчә тәртаса хәварма сук. Акә, ирнә уйәх вёсәнчә республикәри агро-промышеннос комплексәнчә ёсләксән спартакиади шучәпе Вәрмарта шашкәлла выляссипе әмәрту иртәр. Унта республикәри тәхәр район команди хутшәнчә. Пирән район чысне шашкәлла выляссипе спорт мастерән кандидәчәсем А. Ермолаев, А. Прокопьев ертсе пыракан пилләк сұнран тәракан команда хутәләрә. Командәри А. Авдеевапа (страхлакан "Росгосстрах-Гранит" компани ёсәнә) Наташа тата Григорий Репинсен (Орининти вәтам шкулта вёренекәнсем) тәрәшуләхә пирән командәна 27,5 очко пухса пәррәмәш вырәнә тухса кубок сәнсе илме май панә. Спортсменсенчә кашниәх Хисеп грамотисемпе медальсене тивәснә.

А. ПЕТРОВ.

Явапләхә туйса ёслемелле

Сывләх сине алә сулас марччә!

Кирек мәнле ёс те хәйне тәваканнинчә явапләхпа тимләх ыйтәт. "Шел пулин те, хәш-пәр ёсәнсем сакна әнланмассә", – пәшәрханәт роспотребнадзорән территори управленийән Чәваш Республикин Сәнә Шуапашкарти территори уйрәмән тәп специалисчә Глафира Григорьевна Воробьева.

Тәсләх шырама инсә каймалла мар. Мән Сәнтәр участокнех илер. ООО "Рассвет" хусләхәра, сәмахран, 16 сын 1-мәш сур сұлшән медосмотр тама қәмәл туман. "Хлебобор" хусләхәра медосмотр тәманнисен шучә 10 сынпа, "Нива" хусләхәра 3 сынпа танлашәт. Медосмотртан пәрәнса сүрекәнсен йышәнчә ял хусләхә предпрятийәсен водителәсем: 35 сынран 18-шә қана медосмотр тәнә; выхәхә-чәрләх пәхәкансем: 52 сын тәмалла пулсан медосмотра 24-шә қана килнә; доярқәсем: 15 сынтан 11-шә тухнә (ёне сәвакансен, ял хусләхә ёсәнәсен ятарлә ушқаннә кәне пири, медосмотра 100 процент килмәллине асра тытнәран ку кәртарту пәртте савәнтармасть).

Пәтәмәшле илсен, тухтәрсем Мән Сәнтәр участокә тәрәх 1059 сынна тәресләме планланә, вёсәнчә 64,8 проценчә (687 сын) сәс медосмотра килни, паллах, шухәшләттарат. Ял хусләхә предпрятийәсен пусләхәсем сакан сине тимләх уйәрасса (хәйсене шанса панә предпрятийәре ёсләкен рабочисен сывләхәшән, ман шутпа, вёсән те чунтанах тәрәшмалла!), ёсәнчәсем явапләхә туйса илессине шанса килет. Медосмотр тәлвәвә – ял хусләхәсәнчә ёсләксән сывләхәне упрасси, вёсәм ёсә юрәхлине пәлтәрасси. Медицина тәресләвә витәр тухманни – хамәр сывләх сине сәмәлттайла алә сулни мар-и-ха?

И. СЕРГЕЕВА.

Пирән пуларуләх

Василий СИПЕТ

Эпир пурте Муркашсем

Кәр-кәрлет кунта ёс шавә, Каш-кашлатә тырри-пулли. Ку ене такам та савә, Пуснә тайә қәмәлли.

Хорныйсем, Орининсем, Сәнтәрсем, Тойкилтәсем, Шаптаксем, Йұсқассисем – Эпир пурте Муркашсем.

Чечекре Муркаш сәр-шывә, Сирәп ун утәмәсем. Пул әс ёмәр-ёмәр сывә! Пил сире, ентешәмсем!

Турайсем, Ильинкәсем, Шурчәсем, Пәсәрмансем, Хәчәксем, Нисқассисем – Эпир пурте тәвансем.

Амәртса ёсләнә хысән Чун кәтет юрра-ташша. Юхтәр юрә сумлән, усән, Вут-хәмле хушар ташша.

Юнкәсем, Атапайсем, Лантәшсем, Ахманәсем, Ятмансем, Пикқассисем – Эпир пурте маттурсем!

Сәнусем, канәшсем

Чүхәнә чухне 10 литр шыв сине 1 апат кашкәк чухлә глицерин ярсан трикотаж япаласем сәнә пекәх кураңасәсә.

Япала сине юлнә уютю йәрне пәтерме пулат: сав вырәнә пуслә сұхан сәткенәпе сәтәрмалла та темисә сехтерән суса ямала.

Синтетика япаласене қятнә хысән уютю синчә тәшатма кансәр хәмәр йәр юлат. Савна пәтерме уютю қаштах асәтмалла та нурә тәтәк илсе апат содине сәтәрмалла.

Тарпа вараланнә кәпе-йәме пәр литр шыв пуснә пәр ывәс тәвар янә шывра ислетсе сұсан вәл аван тасалат.

Пәлтәрүсем. Объявления

На постоянную работу в заготовконтру Б.-Сундырско-го райпо срочно требуются заготовители. Также приглашаются на постоянную работу повара и продавцы.

Продается двухкомнатная квартира площадью 52,7 кв. м. в центре с. Моргауши крупнопанельном доме на 1 этаже. Тел.: 2-21-72, 8-927-840-81-81. Цена договорная.

Требуются строители вахтовым методом (15 дней) на монолитные дома в г. Москве. А именно: плотники, арматурщики, монтажники, сварщики, ученики. Средняя зарплата 9-11 тыс. руб. Питание и жилье бесплатно. Тел.: 8-903-253-03-73, 8-495-514-61-53.

Доставка кирпича (силикат, керамблок) до дома. Цена доставки договорная. Тел.: 8-906-134-16-47, 60-706.

ООО «Моргаушрайбыт» открывает филиал в селе Торашево, комплектует швейный цех и приглашает на работу швей и закройщица. Оплата сдельная. Обращаться по адресу: с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 4. Справки по тел.: 2-18-40, 2-15-44.

КПК «АгроКредит»
Приглашаем пайщиков
Хранение сбережений
3 мес. - 14 % 12 мес. - 20 %
6 мес. - 17 % 24 мес. - 25 %
12 мес. («Пенсионный») - 21%
Потребительские займы
до 20 000 руб., 5% в месяц
Санд. о гос. рег. 6612441197 от 28.08.2001г.
с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 23
(здание сельхозтехники)
Тел. 2-18-13 6-10.

Администрация Моргаушского района выражает соболезнование Симаковой Э.И., начальнику отдела экономики администрации района, по поводу кончины отца **ШАШКОВА Иосифа Ивановича.**

ГУП ЧР "Моргаушский издательский дом"
Моргаушская районная газета
"СЕНТЕРУ ЯЛАВЕ"

УЧРЕДИТЕЛИ:
Министерство культуры, по делам национальностей, информационной политики и архивного дела Чувашской Республики.
Государственное унитарное предприятие Чувашской Республики "Моргаушский издательский дом".

Зам. гл. редактора
В.Л. ШАПОВНИКОВ.

АДРЕС: 429530, Чувашская Республика, село Моргауши, улица Мира, дом 9.
ТЕЛЕФОНЫ: директор-главный редактор - 2-11-36, заместитель главного редактора - 2-12-82, бухгалтерия - 2-11-35, отделы: общественно-политической жизни, социальной жизни - 2-12-82, сельского хозяйства - 2-11-38.
E-mail: morpress@cbx.ru

Газета зарегистрирована управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по Приволжскому федеральному округу. Свидетельство о регистрации СМИ ПИ № ФС 18-2329 от 15 августа 2005 года.

Газета выходит на чувашском языке по средам, субботам.
Печать офсетная, объем 1,0 п. листа. Тираж 3391.
Материалы на правах рекламы публикуются под знаком Р или рубрикой «Аталану сұлбә». Время подписания в печать в 17 час. 20 мин., подписано - в 17 час. 18.07.2006 г.
Заказ
Деловой по номеру БЕЛОВ А.П.
ИНДЕКС ИЗДАНИЯ: 54822.